

Dannebrogsviden

Udsmykning af dannebrogspanen

Af Søren Cruys-Bagger fra Nationalt videncenter om Dannebrog
Flagkonsulent i Dannebrog-Samfundet. Udarbejdet marts 2024.

Dannebrogsviden handler om hvordan dannebrogspanen kan udsmykkes

På en fanedug er det tilladt at trykke eller brodere et mærke. Mange dannebrogspaner har fået navn, foreningens logo, motto, symbol, årstal, mærke eller lignende broderet eller trykt på det øverste stangfelt i fanedugen. Andre faner har større broderier, som fylder næsten hele fanedugen. Men en udsmykning må ikke dominere eller dække hele fanedugen.

Fanens udsmykning

En dannebrogspane består af en fanedug og en fanestang. Ofte sætter man forskellige typer udsmykning på fanen. Udsmykningen skal symbolisere både tilhørsforhold, fanens deltagelse i aktiviteter og selve fanens historie. Tidligere var det kongehuse, landmilitære enheder, korsriddere og andre der anvendte faner som synlig identifikation og symbol på de enkelte militære enheder. Faneudsmykningens historie er derfor alene knyttet til dem der ejede og anvendte fanen.

Udsmykningen af en dannebrogspane er som regel et fanespyd, et fanespir eller et topemblem som placeres øverst på fanen. Ofte har fanespyddet en udformning og et symbolindhold der identificerer foreningen eller den forening som har udleveret fanen. Dette synliggøres gennem et monogram eller et logo placeret inde i spyddet. Alle faner, som Dannebrog-Samfundet udleverer, er forsynet med et fanespyd med et DS mærke.

Dannebrogspanen kan også være forsynet med en indgraving på det øverste af messingbeslagene der hvor fanestængerne skal skrues sammen.

Fanen kan være forsynet med et eller flere fanebånd. Fanebånd blev indført i slutningen af 1800-tallet efter udenlandsk forbillede. Disse har en inskription eller en tekst. Fanebåndet er som regel dannebrogsrødt og med en frynsekant. Fanebåndet påhæftes ved fanespyddet. Fanebåndet skal opfattes som et udmærkelsestegn eller tegn på fanens deltagelse i en særlig begivenhed. F.eks. udleverede vi et fanebånd med teksten "Dannebrog 800 år 1219-2019".

Dannebrogspanen kan være forsynet med en fanering eller et faneemblem. Et faneemblem er et symbolsk mærke som viser fanens tilhørsforhold eller et tegn på fanens deltagelse i en særlig begivenhed. Et faneemblem er som regel udformet som et relief af sølv. Ofte er der indgraveret et årstal, en inskription eller et monogram. F.eks. Dannebrog-Samfundets faneemblem i forbindelse med Tronskiftet januar 2024. Fanering og faneemblem forbliver på den oprindelige fane og skal ikke flyttes til den nye fane.

Udsmykning af fanedugen

Udsmykning af faner har ikke altid set ud, som dem vi kender i dag. Under Kong Christian IV blev det bestemt, at danske faner skulle have et lille dannebrogspane i øverste hjørne, som tegn på at de var under dansk konge. Dette var første skridt til den type af dannebrogspaner med udsmykning, som vi kender til i dag.

Broderi

Dannebrog-Samfundet anbefaler, at man kontakter en faneproducent i forbindelse med broderier på en dannebrogspane.

Broderi bør placeres i øverste stangfelt. Broderiets udformning kræver overvejsler om der er behov for to lag udsmykning i stangfeltet for at undgå at broderiet bliver spejlvendt på den anden side af

fanedugen. Udsmykningen kan enten være broderet ind i fanedugen, trykt eller malet på fanedugen.

Et foreningslogo må ikke være så omfattende og indholdstungt af detaljer at det ikke er muligt at gennemføre en synlig udsmykning eller at udsmykningen bliver for gnidret og sammenpresset til at det ikke ser præsentabelt ud. Broderi, tryk eller bemaling på Dannebrog bør altid udføres uden at virke dominerende og med respekt for nationalflaget.

Brodering

Broderi er dekorativ syning på stof. Brodering er en gammel kunstform og fagligt håndværksarbejde. Udsmykningen af fanedugen kan laves med broderi. Broderi kan udføres på uld, silke og kunstsilke. Nogle motiver er mere egnede til broderi. De fleste nyere dannebrogspaner, som er udsmykket, er ofte broderet.

Kædestingsbroderi

En type brodering, som følger fanedugens bevægelser. Det er et gammelt håndværk, som udføres ved at 'mærket' tegnes over på fanedugen og med en symaskine styres der efter de håndtegnede streger. Efterfølgende udfyldes mellemrum på samme måde. Ved denne broderiproses er man ikke begrænset af mærkets faktiske størrelse.

Maskinbroderi

Maskinbroderi er en type brodering, hvor en symaskine eller broderimaskine bruges til at skabe mønstre på stoffet. Der kan anvendes maskinbroderi til motiver der meget store, kompakte og detaljerede. Det vil medføre at maskinbroderingen "trækker" fanedugen sammen forskellige steder, hvorved fanedugen bliver foldet. Denne type broderi kan udføres på uld og silke og kunstsilke.

Computerbroderi

Det er en type brodering hvor layoutet eller udsmykningen indeholder meget små detaljer. Der fremsendes en digital billedfil i høj opløsning, så man kan se de mange små detaljer. Ud fra filen bliver der udarbejdet en broderifil, som broderimaskinen modtager og syr direkte på fanedugen.

Tekstiltryk

Udføres som et varmeoverført trykmærke. Der laves et forslag i form af en skabelon på hvordan fanedugen kan udsmykkes. Ud fra det bliver der lavet et mærke, som overføres med en varmpresning direkte på fanedugen. Fanedugen forbliver blød og der er et holdbart tekstiltryk.

Bemaling

I Forsvaret er stort set alle faneduge af silke. Det betyder at udsmykningen er udført ved bemaling direkte på silken. Sådan har det været i militærhistorisk tid. Der kan være motiver som egner sig bedre til at blive malet på fanedugen end udført som broderi. Bemaling kan ikke udføres på en fanedug af uld.

Spuns

Hvis mærket skal placeres i midten af fanedugen, kan der laves en spuns på begge sider. En spuns er et firkantet stykke stof der placeres der hvor korsarmene mødes. På spunsen laves broderiet. Spunsen syes efterfølgende på fanedugens to sider. De kongelige flag er splitflag med særligt mærke som spuns.

Opbevaring og håndtering af fanen

Når udsmykningen er gennemført, er det vigtigt at faneejeren, i samarbejde med dem som har lavet udsmykningen, får viden om hvordan fanen skal behandles og opbevares. Hvis udsmykningen er gennemført som broderi kan fanedugen folde og bøje sig når der er to lag fanedug i øverste stangfelt. Det kan betyde at broderiet bliver beskadiget når fanen rulles sammen.

Hvis udsmykningen er gennemført som tryk eller bemaling kan fanedugen knække og der opstår sprækker eller revner i motivet. Det kan også opstå når fanen rulles sammen.

